

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára :
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-
gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztár-
nokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések
jutányos árban főlvétnek. — Kéziratokat
nem adunk vissza.

Husvét ünnepén.

Kedves atyámfiai, s ti mindnyájan, akik a mi sionunknak örökösei vagytok, közeleg a nagy ünnep s ime már itt is vagyon, jöjjetek és menjünk föl az Urnak, a mi Istenünknek házába. Örvendetes híreket fogtok hallani, mert a mi gondviselő édes Atyánk elküldé az ő követét, hogy mindenek tudnák meg tőle, hogy nagy dolgokat végezett az ő bölcsessége érettünk, irántunk való nagy szeretetéből. Elvégezte, hogy többé nem fogja engedni hogy az ellenség uralkodjék mi rajtunk, hanem szabaddá, urrá és boldoggá teszen minket házunkban, hazánkban, fölkelésünkben és lefekvésünkben, munkánkban és imádságunkban.

Jelt adott nekünk, hogy a kinek szeme van lássa meg, s ime ez a jel, hogy a lélek, amely eddig el volt temetve testünk gyarlóságainak romjai közé, föltámad és világitó fényénél meglátjuk, hogy erősebb az élet a halálnál, a jó a rosznál, a szeretet a gyűlöletnél, a békesség a háborunál, a munkálkodás a tétlenségnél.

Ha volna közöttünk valaki, aki ezt a nagy igazságot nem venné észre saját magában, ha valaki nem tudná egyhamar elhatározni, hogy ő ezentul nem fog tanácskozni a testtel, hanem a lélekkel, az vegye eszébe a husvétii ünnep emlékével fölujuló nagy igazságot és értse meg,

hogy a mi nagy mesterünk Jézus egész életében azt mivelte, mert ő a léleknek, a lélek szerint élt és lelke erejével teremtett az egész emberiség javára új eget, melyben csak a szerető édes atya lakozik és nem a haragos és bosszuálló Isten, új földet, a melyen csak boldogság ígérkezik mindenkinek, aki megtér és az égi atya akarata szerint él. Értse meg és ne feledje közülünk senki, hogy Jézust halálra juttatták azok, akik azt hitték, hogy az embernek csak testi élete van, de miután lelkét meg nem ölhették, nem szűnt meg nagy és felséges munkája, hanem még másokba is új lelket lehelt.

Erre az új lélekre van szükségünk mindnyájunknak, hogy nagy és szép dolgokat mivelhessünk. A lélek megelevenít, a lélek megnöveli hitünk erejét, visszaadja bizalmunkat, meggyőz afelől, hogy a munkás méltó az ő jutalmára, s az igazságos és szorgalmas embert soha sem szegényitette meg a szegénység, hanem kísérte egész életén át a boldogság és megelégedés.

Ez amaz örvendetes hír, amelyet az Ur házában hallunk: hogy számunkra boldogság ígérkezik ebben az életben, ha lelkünk fölül emelkedik a testen és bölcs előrelátással vezeti azt.

Jöjjetek, örvendezzünk örömeinkben lélekben és hirdessünk dicséretet a mi igaz Istenünknek.

Boros György.

A pirostojás.

A Jézus születése, élete és halálának körülményeihez igen sok és sokféle mythos, legenda és tradíció fűződik, melyeket a kereszténység nagy családjának tagjai híven megőriztek, ápoltak, gondoztak s különféle szokásokban fentartottak és ezek, mint hagyományok szállanak tovább nemzedékről nemzedékre. Nem akarok a Jézus megváltói működéséről és tanításairól szólni, melyek a kereszténység dogmáját képezik és a vallásgyakorlat irányelveit megállapították, hanem csak egy pár olyan népszokásról, a mely szorosan véve nem tartozik sem a dogmához, sem a vallásos szertartásokhoz, melynek szükséges voltát, fen-

tartását, a papok nem tanítják, nem kívánják, de a keresztyén népek önként hódolnak neki, minden külső kényszer nélkül, mint olyannak, a mi a Jézusra emlékeztet. Ilyenek Karácsonkor a karácsonfa, (de erről majd máskor, alkalmoszerűleg szólok) ilyen Husvétkor a husvétí bárány, husvétí kalács, sonka, a husvétí öntözés és a pirostojás.

A szárnyas állatok fajfentartásának és tenyészeti szaporodásának gömbölyű kis tárháza, a tojás életerőt és az ébredező élet fentartására szükséges tápláló anyagot rejt magában. Jelképileg tehát az új életrekelést, a feltámadást akarja kifejezni. A mint a tojásból, a benne levő életerő folytán kedvező körülmények közt új élet keletkezik, — úgy támadt fel Jézus is a sírjából halhatatlan lelkének erejénél fogva. A husvétí pirostojás tehát a feltámadás jelképe. De miért piros? Azért mert a piros szín az örömet fejezi ki, — vagyis örvendetesen emlékezünk a Jézus feltámadására. Ez volna az értelme és magyarázata, általában, a pirostojásnak.

De a magyar *piros* kifejezés még további kutatásra indít; miért piros? Mindig csak piros, következetesen, pedig a magyar nyelvben ezen szín megjelölésére több synonym (hasonértelmű) kifejezés van: vörös, veres, a bordóró, mint nem magyar kifejezésről nem is szólva, a mi pedig szintén sötét vöröset jelent. Sok vidéken megfordultam az országban, de soha sehol nem hallottam vöröstojásnak, vagy verestojásnak említeni. Pedig a Köcskeméti és Szögedi szójárás bizonyára inkább vöröstojásnak mondaná, ha nem volna olyan nyelvérzéki tilalom, mi ezt meg nem engedi és így ott is csak pirostojásnak mondják.

«Hős vértől *pirosult* gyásztér, sóhajtvá köszöntelek.» (Kisfaludy K. Mohács.)

«*Piros vérem* hullásáért minden nemzetségét.» (Arany J. Zách Klára.)

«*Piros vér* hull a mentére, ne bánd csak az orrom vére.» (Gyulai. Hadnagy uram.)

Ezen mondatokban megtaláljuk azt a bizonyító erejű vonatkozást, a mikor — a magyar nyelv szellemében — egyedül csak a *piros* jelző használata jogosult, t. i. a *vére* vonatkozólag. A vér magyar nyelven sem nem vörös, sem nem veres, hanem csak piros. Így következtetés útján merem állítani, hogy a husvétí tojásnak *piros* színe a Jézusnak kiontott piros vérére ábrázolja. E szerint a pirostojás kétféleként vonatkozik a Jézusra t. i. a piros színe és természeti tulajdonsága által.

Ezzel szoros kapcsolatban áll a husvétí öntözés.

Mikor Jézust elítéltetése után vitték a vesztőhelyre, a hagyományok és az evangelisták följegyzése szerint igen nagy

tömegben gyűltek össze a népek, különösen nők, a kik sajnálták, síratták őt. Ekkor mondta nekik Jézus szomorú vigasztalásúl: Jeruzsálem leányai, ne engemet sírassatok, hanem magatokat és gyermekeiteket. A tömeg mindig nagyobb lett s fenyegető állást foglalt. A katonák szét akarták oszlatni, de nem sikerült. Vízet hoztak vedrekben, dézsákban és azzal kezdték öntözni a nők távozni nem akaró tömegét; így sikerült őket eltávolítani. Az öntözés szokása tehát ezen hagyományra vihető vissza. A történelmi hűség érdekében inkább nagypénteken volna ideje; de mivel a pirostojással összefüggésben áll, husvétkor gyakorolják.

A fiatal emberek husvét másodnapján elmennek a lányos házhoz és megöntözik a leányokat, — távozzatok a vesztőhelyről. A lányok pedig megkínálják őket husvétai sajátsütötte kalácscsal, megajándékozzák pirostojással, — a vesztőhely elvesztette jelentőségét, Jézus feltámadott, az élet diadalmaskodott a halál felett.

A husvétai öntözés dúrva elfajulása az, midőn faluhelyen a legények egy-egy leányt megfogva a kuthoz visznek és veder számra öntik rá a hideg vizet, a minek életveszélyes betegség lehet a következménye. Józan eszű, értelmes embernek ilyesmit nem szabad tenni, — mert hiszen a husvétai öntözés is csak jelképes dolog, mint a keresztelés. Jézus korában a keresztelés úgy történt, hogy a keresztelendőt egészen belemerítették a vízbe, — ma azonban a pap jelképezés végett csak egy pár cseppet önt a megkeresztelendő fejére.

A modern felfogás a husvétai öntözésnek más allegorikus jelentőséget is tulajdonít. A lányok virágok, a kiket azért kell megöntözni, husvét másod napján, hogy el ne hervadjanak, hanem viruljanak és illatozzanak a Jézus által tanított erényekben. Az öntözés is rozsavízzel, vagy más illatos vízzel történik. A lányok pedig azt akarják jelezni a pirostojás ajándékozásával, hogy azok az erények náluk is életre keltek.

Sem az öntözésnek, sem a pirostojásnak nincsen felekezeti jellege, valamennyi keresztény felekezet hiveinél, katolikusnál, lutheranusnál, kalvinistánál és unitáriusnál egyformán gyakorlatban vannak, mint a Jézusra emlékeztető kegyeletes traditio.

Faluvégi Áron.

Levél székely atyámfiához.

Kedves és szeretett atyámfiak! Soraimat egyenesen kigyelmetekhez intézem, mert kezökből panaszos írást kaptam. Más-különben is jól esik a lelkemnek, ha székely atyámfiaival együtt lehetek, bár így gondolatban. Mert hidjék el nekem, hogy nem-

csak közbeszéd, vagy szokás okáért mondtam levelem elején, hogy »Kedves és szeretett atyámfiak«, hanem azért, mert így is érzem. A fürjnek s a pacsirtának van-e kedvesebb helye a világon, a búzakalászos mezőnél, van-e jobb barátjok testvéreiknél, társaiknál? Ugy-é, hogy amikor a kaszás fölriasztja őket fészkükről, együtt repülnek, egy helyre csapnak le, egymás mellett bújnak el a fűben. Ha szét úzik egymástól, sírva búgnak, kiáltoznak, amíg ismét egymásra találnak.

Ez mind azért van, mert kedvesek egymásnak, mert szeretik és féltik egymást.

Ha mondanám sem volna szabad elhinniök kedves székely atyámfiainak, hogy nem szeretem őket, mert láthatják s tapasztalhatják, hogy az ellenkezőjét cselekszem. Nem is szólok egyébről, hanem csak az Unitárius Közlönyről, amelyet én székely atyámfiainak készítek már husz év óta minden hónapban.

Meg kell mondanom, hogy sok jó órát, sok kedves napot szerzett nekem ez a munka. Mert hát amit szeretettel végzünk, az mindig jót tesz nekünk. Fölvidámitja lelkünket, erősíti munkakedvünket.

A szerkesztő örömei közé tartozik, hogy a lap olvasói gyakran fölkeresik levelökkel, bebizonyítják, hogy a szerkesztő, vagyis, az író, állandó szellemi összeköttetésben vannak.

Vannak a szerkesztőnek bántódásai és bánatai is. Legtöbb bántódás onnan származik, hogy az olvasók nem úgy értelmezik az írást, ahogy az író érti és gondolja.

Közelebről hasonló baj történt, egy nagyon rövid közlemény miatt, melyet az Unitárius Közlöny 3-ik számában adtam ki. Éppen székely atyámfiától jöttek a panaszos levelek. Ezek indítottak ezen levelem írására. Nagyon jól esnék lelkemnek, ha soraimat minden községünkben, minden székely ember elolvasná, mert akkor talán megértenék egymást s még némi csekély haszon is származnék belőle. Vegyük rendre:

Az Unitárius Közlöny cikke.

»Egy régi tanító leveléből« van kiszakítva. A tanító úr nem szánta ujságba. Egy jó barátjának írta barátilag. Mihelyt valami nincsen a világ elébe szánva, mindjárt kevesebb gondot fordítunk rá. Én a levelet véletlenül megláttam s ezt a néhány sort kiírtam és közöltem. Miért? Könnyű átlátni. Azért, mert jó hírt közöl. Ebben a felbomlott világban nagy dolog, ha egy községben »visszaesés nincs« s ha »vannak új emberek, akik megvetett lábbal törnek előre«. Ez nem rossz, hanem jó hír egy községről.

Van benne szomorító hír is: a vallásos és erkölcsi életben

hanyotlás mutatkozik, mert a pálinkát, egy családot kivéve, mind fogyasztják, sok a törvényenkivüli házasság, a perpatvar, a közönység, a templomba nem járás, tehát a valláserkölcsök életben a hanyatlás jelei mutatkoznak, »ámbár sok helyen még úgy sincs«.

Szó van az Amerikába menőkről s itt a hazafias érzés erős hangon tör ki azok ellen, akik Amerikába mentek és készülnek. Ezen ne csodálkozzék senki, mert nekem is, másnak is, de annak, aki fiainak és leányainak nézheti az egész község ifjabb embereit, joga van elkeseredni, joga van haragosan szólni, mert látja, hogy vesztőkre törnek.

Az amerikai veszedelem.

Én már sokszor megírtam ebben a lapban, hogy vesztére tör az a munkás ember, aki elhagyja hazáját s Amerikába megy szerencsét próbálni. Mert atyámfiái, nem egyéb ez szerencsevadászásnál.

Aki Amerikába készül, még merészebben lutrizik, mint a vadász. Nem végezi rendes dolgát. Hátra marad. Eltölti az időt, tehát kárt vall. Nem lő vadat, sem madarat, tehát csalódik. De végül is ő egy-két nappal beéri s legfennebb kisebb bajok érik.

Nem így az, aki Amerikába készül. Ez, hogy utiköltséget szerezzen, vagy adósságot csinál, vagy eladja a fölkelhetőségeit: az állatokat, a megtakarított gabonát, még a földjét is, s azzal indul a bizonytalanság tengere felé. Némelyek boldogulnak, de 100 közül egfennebb egy. Ezek szereznek egy kis pénzt s annak nagyobb részét hazaküldik, de azt nem írják meg, hogy megvonják a szájuktól az ételt, az italt és legalább is háromszor annyit dolgoznak, mint itthon dolgoztak.

Hidjék meg atyámfiái, hogy az Oceánon túl sem fonják kolbászból a kertet, nem adják ingyen a pénzt.

S még egyet gondoljanak meg. Az Amerikába vetődött ember kénytelen megfogni a legterhesebb, legveszélyesebb és legrútább munkát is, mert különben éhen pusztul s a mellett akárhogy szerette itthon, ott megvonja a szájától a pálinkát.

Hát bizony az a tanító úr is, éppen mint én, elkeseredik bánatában, hogy a jó székely atyafiak nem értik meg az élet szent parancsait: *élj mértékletesen és dolgozz szorgalmasan.* Ezért nem kell haragudni, ezt meg kell köszönni, éppen mint ahogy megszoktuk köszönni az atyai intést és tanácsot.

A kis cikkben nincs megnevezve a község, sem a tanító, sem a pap s mégis egyik igazán derék, munkás és köztiszteltben álló tanítónkat támadják meg miatta a hozzám irt leve-

lekben. Ugyan miért éppen azt s miért kell ráfogni, hogy ő rossz akarattól írt. Ebből egy szó sem igaz.

A levelek.

Egy »Olvasó« aláírással kaptunk levelet. Névtelen levelet nem veszünk figyelembe, de miután mások ugyanerről levelvel is írtak, megemlítem, hogy a névtelen »Olvasó« ezt írja: »Meghajlok a tanító úrnak személye és hosszú éveken át tanúsított fáradhatatlan munkássága előtt, mivel mindig szívvvel és lélekkel oda törekedett, hogy híveit és növendékeit az erény és erkölcsös életben fejlessze és annak általános gyakorlására terelje. Nem mondhatom, hogy az elhintett magokból mindenki jó földbe esett, mert igenis esett azokból útszélre is, a tövisek közé is, de hála a gondviselésnek, esett abból a jó földbe is, amely szerintem megtermette a kellő gyümölcsöt.« Ezek olyan elismerő szavak, hogy a tanító úr büszke lehetne rá, de mi mégsem nevezzük meg, mert arra nem hatalmazott fel, nem is kértük, nem is akarjuk, csak azért közöltük azt a néhány sort, mivel a községi életről némi tájékozást nyújt az olvasónak. Azért mert száz közül nyolcvan községre talál.

Bizony a névtelen »Olvasó« egyébben is igazat ad a cikkben foglaltaknak, mert azt mondja, hogy aki nem hozat pálinkát a községi zsidótól, az hozat a szomszéd községből. Vannak, akik nem isznak pálinkát, mert szegények. A község 80 %-a »mértékletesen« issza. Vajon nem azt teszi-e ez, hogy *mértékkel* issza, mert kimérik nekik, még pedig jó szűkösen. Azért isszák a névtelen író szerint, mivel: »a sok fáradtsággal végzett munka megkívánja.«

Hát kedves atyámfia, ez téves beszéd, így csak az okoskodik, a kinek eladó pálinkája van, vagy aki már be van adósodva a korcsmárosnál. Aki tudja, mire jó a pálinka, az nem beszél így, az kerüli még a helyét is, a hol kimérik. Én elmondok egy tanulságos dolgot minek szemtanuja voltam.

A pálinka s a béka.

Egy orvos beakarta bizonyítani, hogy a pálinka méreg. Egy deci pálinkaszest betöltött egy üveg fenekére s arra egy ujjnyi magasan rostélyt helyezett s a szemünk előtt a rostélyra tett egy jokora nagy kecskebékát. Az erdei jószág csak a szagját érezte, de a szeszből csak egy csepp is hozzá nem ért. Ahogy beletették az üvegbe, roppant gyorsan ugrándozni kezdett, majd ki ugrott a jó magas üvegből. Ugy tett, mint a bepálinkázott ember az első fertály órában: zajos, táncos, rugdalozó, vagy szitkozódó lett. Ez tartott öt percig. A következő percben már kisebbeket ugrott. Fejét lekapta, ledugta, kezdett elbágyadni,

éppen mint az ember. Még 5—6 percig próbált egy-egy ugrást. Azután már akart, de nem tudott. Fejét föltartotta, roppant gyorsan lélegzett s olyan tehetetlen lett, mint aki a korcsma előtt a sárba bukik. Amikor egy negyed órát volt a szesz illatában, kivették, az asztalra tették, ahol úgy szétterült, mintha a lábai nem az övéi lettek volna. Még a kis lábujját sem tudta megmozdítani. Háromnegyed óra múlva teljesen meg volt halva.

Mit bizonyít ez? Azt, hogy a pálinka méreg ital. Azt, hogy megvadul és elpusztul tőle még az állat is.

Az ember jóval nagyobb és erősebb, mint a béka, többet megbír, de éppen oda jut ahova a béka. Aki egy pohárkával iszik belőle, csak rágást érez a gyomrában, de azután következik a gyúladás s az égés és végül a pusztulás. Aki gyermeknek ad pálinkát, megérdemli, hogy gyermekmérgezőnek nevezzék.

Ha székely atyámfiaiak valaki azt tanácsolja, hogy teljesen kerüljék el a szeszt, annak nagy köszönettel tartoznak, mert az jóttevőjük, barátjuk, igazán szerető testvérük, még akkor is, ha erős szót használt, hiszen Jézus is vipera fajzatnak nevezte volt a farizeusokat, akik kívül képmutatók, belül ragadozó farkasok voltak. Ezt szent haragnak mondjuk.

A kebli tanács tagjai.

Egyik szép és jóhírű székely egyházunkból a kebli tanács tagjai nevében a jegyző írt egy hosszú levelet. A régi tanító irását »szűrős tövishez« hasonlítja, de a végére jó tanácscsal azt írja, amit én is ismétlek: *hitben és lélekben erősek legyetek.*

Még egy mondását idenyomatjuk, úgy, ahogy írva van: »Közyönyösséget annál kevésbbé sem tapasztalhatott népünkön, mert ősidőktől fogva egyházunk birtokában levő vizsgálati jegyzőkönyvek mindig népünknek egyházunk iránt való buzgó ragaszkodását tanusítják, amit tettekben is alkalomadtán bebizonyított és bizonyítani is fog.«

A mi székely hiveink buzgóságát nem kell dicsérni. Dicséri az önmagát olyannyira, hogy midőn a messze országokba elmentem és számot adtam a nagy Augusztinovich Pálról, aki egy szép, nagy jószágot hagyott szegény egyházunknak, Koncz Jánosról, aki tanulóinkat összes iskoláinkban élelemmel látta el, Berde Mózsáról, aki egész életében bőjtölt, hogy egyházának szép vagyont hagyhasson, ugyanakkor megemlítettem azt a bágyoni leányt, aki a templomot elfoglalni akaró barátot hátra kapta s a falu végén a gödörbe dobta, hogy többször ne legyen kedve visszajöni, megdicsékedtem a ravai székely emberrel, aki Kolozsvárra gyalogolt, hogy 5 frtot a püspöknek saját kezébe

adhasson. Bizony semmivel sem kisebb székely atyánkfiai buzgó kitartása, mint a módosabb uraké volt.

A székelyek érdeme.

A székelyt dicsőítette Petőfi, mert hős nép volt, de az új világ bámulja, mert az unitárius vallást nemcsak megértették, hanem meg is védelmezték az elveszéstől. Ez azért oly nevezetes dolog, mert külföldön s még idehaza is azt mondják, hogy az unitárius vallás nem a népnek való. No hát jöjjön ide mindenki, aki látni akarja, hogy az unitárius vallás a mi székely népünk között áll fenn és virágzik.

Ha ide jönnek, mi büszkén mondjuk el, hogy a mi szegény székely földműves községeink a saját kezükkel templomot építettek, papot, templomot, tanítót, iskolát tartanak.

Hát erre büszkék lehetnek.

Hogy bánjunk a belső emberrel?

Mindaz, amit az imént mondtam, szép és dicséretes dolog, de annál furcsább s szinte hihetetlen, hogy egy jó község népe régi, derék, becsületes tanítóját megtámadja, mivel abban a levélben egy K. Pál nevű ember van említve. Hát ez lehet Kiss Pál, Kovács Pál, Kemény Pál, Kőri Pál, Kuti Pál, Kertész Pál és még legalább száz más Pál, akiket a székely községekben mind meg lehet találni. Furcsa lenne, ha mindenikre rátámadnának, ha ő a pálinkát nem a községből, hanem a városból vásárolná.

Ezért bizony nem szabad bántani egyik belső embert is. S midőn erre gondolok, elszorul a szívem. Ugy érzem magamat, mint amikor azt hallom, hogy egy rossz fiú bántalmazza az édes anyját, s dűrván beszél édes apjához, azért, mert ez nem adja ki neki az örökséget, az pedig nem adja kezére a megtakarított pár koronát, mivel tudja, hogy fia csak elpazarolná vagy elkorhelykedné.

Az édes s még a nevelő szülőnek is igaza van, ha magáról megfélemedezett fia ellen panaszkodik. A régi tanító is csak ennyit tett. Bizony ezért nem érdemli meg, hogy minden régi tanítóra, avagy csak egyre is kigyót-békát kiáltsanak. Ezt inkább kiáltsák a szerkesztőre, aki azt hitte, hogy egy-egy erősebb figyelmeztetés hasznos lesz. Ezt hiszem is, mert láttam, hogy fölébred az ő székely becsület s az megvédi az egyházat is, a hazát is. Ugy legyen!

A lelkész úr levele.

Ezek után már elég lesz egyszerűen megemlítenem, hogy egyik lelkészünk is sajnálja, hogy az a rövid cikk megjelent, mert az ő hivei rossz néven vették.

Kérem, sziveskedjék ezt a levelünket ő is, mások is vegyék úgy, mintha hiveinkhez volna intézve s magyarázzák meg, hogy sem sértés, sem bántás nem akart az lenni senkivel szemben. Ne legyen emiatt keserűség, temessük el a rossz érzelmeket, s nyujtsunk kezet egymásnak és hallgassuk az igét készséggel és végezzük munkánkat egyetértéssel és kérjük rá Isten áldását.

Boros György.

A pap áldása.

Egy társaságban arról folyt a szó, hogy a jelenvoltaknak mindenike nagyon hiven emlékezik vissza életének egyik legnevezetesebb eseményére, az esküvőre. Sohasem feledem el, milyen nagyon meghatott — szólt egyik — midőn a pap előnkbe állott és elmondotta beszédét. Addig nem is volt sejtelmem arról a nagy hatalomról, amely a pap ajkán van. Minden szava szívemig hatott. Egész ifjúi életem előmbe varázsolódott, s a háttérben ott láttam egy tágas, nagy mezőt, amelynek bejáratánál egy táblára ez volt fölírva: jövő.

A jövő tele volt virággal, illatos füvekkel, mélyre ásott sáncokkal és letarolt mezőkkel, s engemet mindenütt oly biztos ösvény vezetett, hogy utazásomat egész szívvel élveztem, mert előttem járt jó papom s mellettem, karomat fogva, jött vőlegényem. Nagyon gyors utazás volt, mert a mikor az Ament meghallottam, akkor már azt vettem észre, hogy ismét ott állunk kedves papunk előtt, aki édes szavakkal imádkozott érettünk.

Egy nő mondotta ezeket. Ha nem is az ő szavait, de az ő érzését irtam ide.

Egyik férfi szintén elmondotta esküvői emlékeit. Nem mentek templomba, mert ő nem szerette nyilvánosan végezni az élet legszentebb lépését. Ezeket mondotta:

Otthon, jegyesem házánál áldott meg papunk. Jó barátom volt. Mindig szerettem, mindig «papom»-nak szoktam szólítani, de csak esküvőmön derült ki, hogy milyen ember az én barátom. Nem volt ő benne tán még egy vonás sem a rendes, mindennapos emberből. Földre omló szép fekete palástja elfedte a mindennapi embert, de ami nem volt elfedve: arca, szemei, homloka, ajaka, no mondhatom, az mind, mind valami új, ismeretlen dolog volt. S amikor kimondotta «Isten» nevét, s amikor kérte az áldást és segedelmet a szent munkára, — igazán mondom, az nem az én régi barátom volt, hanem egy szent ember. Azt hiszem, hogy a régiek az ilyen profétákat mondották volt «Isten emberei»-nek. Nem tudom én miket mondott, de most is érzem, hogy megáldott és boldoggá tett életemre.

Férfi barátunk egészen elragadtatással emlékezett meg a pap hatásáról. Mindennél többet ért az, még talán a szülői csóknál is.

Egy nő csak arra emlékezett vissza, hogy az eskető pap alig mondott el néhány szót, ő kénytelen volt székét kérni, mert úgy érezte, hogy nem fogja kibírni fennállva.

Ezeket az emlékeket mindenki kitudja bővíteni a maga tapasztalataival, azért nem fűzzük tovább, de rámutatunk egy új keletű, tehát olyan dologra, amely a mostani új párokat illeti.

A vallás és közokt. miniszter úr 1905. évi jelentésében azt mondja, hogy a házasságoknak 94—98 %-a részesült egyházi áldásban, »tisztán az unitáriusoknál csak 86 % ez az arány.«

Ez azt jelenti, hogy 100 közül 14 pár s minthogy évenként 500 párnál több lép házasságra, 70 pár nem kívánta a papi áldást.

Van itt még egy másik bökkenő is. Az unitárius püspök úrnak beküldött kimutatások szerint 1905-ben csak 3 pár nem vette igénybe a lelkési áldást.

A püspök úr az egyházi főtanácsnak jelentésében ezt írja: »A statisztikai kimutatásokból mást látok. Ennélfogva figyelmeztetem lelkész fiait, hogy ne csak a nyereséget, hanem a veszteséget is jegyezzék fel a kimutatásokban.«

A házasságokról csak a lelkésztől kap kimutatást a statisztikai hivatal, éppen mint a püspök.

Azt kell hinnünk, hogy a számok összeállításában nem a lelkészek, hanem a statisztikai hivatal hibázott, mert teljességgel nem tehető fel, hogy egy lelkész a püspöke előtt elítikolja a valót, ellenben az ország előtt bevallja.

Talán a jövő szebb képet fog nyújtani s igazabb valót.

Ugyanez a miniszteri jelentés a keresztelés igénybevételével is legutolsó helyre tesz minket unitáriusokat, azt mondván, hogy unitárius gyermek csak 86 % kereszteltetett meg 1905-ben.

Ha ez az adat megfelel a valónak, akkor a magyarázat abban lelhető meg, hogy az anyaegyházaktól távol lakó hívek a távolság miatt nem hívhatnak lelkészt. Bizony ideje már, hogy körlelkészskéget állítsunk be, mert a pásztor nélküli nyáj szétszlik és könnyen összevegyül az idegenekkel.

Mi tudjuk, hogy az unitáriusok szívesen látják a papot házuknál az élet nevezetes eseményei alkalmával. Hisszük, hogy papjaink tiszta szívvel és kész lélekkel végeznék ezt a munkát, mert érzik, hogy szavuk után áldás fakad a szívekben. S ha a pap és a hívek szeretettel vonzódnak egymáshoz, semmi sem áll útjában, hogy kicsiny unitárius egyházunkban mindenek ékesen és jó renddel folyjanak.

B. Gy.

A Dávid Ferencz Egyletből.

A kolozsvári felolvasások sorozatát *március 10-én* folytattuk teljes ház előtt. A papnövendékek dalköre két énekkel nagy hatást ért el most is. Dr. *Barabás* Abel tanár *Petőfi* házasságáról rendkívül érdekes és hatásos felolvasást tartott. Sok új dolgot tanultunk a legnagyobb költőről. Dr. *Barabás*nak egy nagy műve *Petőfiről* közelebbről fog megjelenni. *Fúzi Aranka* tanítóképezdei növendék és *Gyórfi István* papn. gyönyörű szavalata mindenkit meglepett. *Ferencz József* püspök urat nagy betegsége után először üdvözlöttük az elnöki székben. Kedves beszéddel gyönyörködtette a hálás közönséget. *Március 17-én* harmadszor gyűlt össze a nagyszámu hallgatóság. Ezuttal ismét *Kozma Ferencz* elnökölt. A kolozsvári dalkör két hatalmas énekkel tisztelte meg egyletünket a *Zsigmond* Ferencz tanár vezetése alatt. *Szánthó Jolán* képezdei tanárnő fölolvasta a *Nők Világában* most közölt bájos, okos, szép tanulmányát a *természet és költészet* örök viszonyairól. Ott tüntetőleg megtapsoltuk, itt elolvasásra melegen ajánljuk, dr. *Boros György* a *Messiásról* Budapesten tartott felolvasását itt megismételte. Lapunkban már volt ismertetve. Reméljük, hogy még egy felolvasásunk lenni fog.

A székelyudvarhelyi templom.

Még egy s talán már utolsó kérést intézünk a székelyudvarhelyi unitárius templom érdekében azokhoz, a kik szent vallásunk és egyházunk ügyét szívükön hordozzák s azért áldozni is akarnak. Isten és a hagyományos unitárius búzgótság annyira megsegített, hogy templomunk falazata fölépítve, fedél alatt áll. Azonban ez még csak fél munka. Ha itt meg kellene állanunk: szégyent és nem dicsőséget hozna fejünkre. Sokan vannak, a kik megtették mindazt, a mit megtehettek e szent ügy érdekében. Hála és köszönet érte! De vannak olyanok is, a kiktől, ha nem is sokat, de legalább valamit méltán várhatunk. Ezekhez intézzük most kérő szavunkat. Az építés költségeiből még 10,000 korona hiányzik. Mekkora teher ez egy kezdő egyházközségen, a melynek alig van valami jövedelmező vagyona! Ha ez egészen reá nehezül: halálát jelenti.

Sokan vannak, a kiktől még a gyűjtő-íveket sem kaptuk vissza. Ezekre már a pontos elszámolás szempontjából is föltétlenül szükség van. Azért szíveskedjenek, ha lehet bármí csekély adománnyal, ha nem, a nélkül is, a számozott gyűjtő-íveket beküldeni.

A lelkes beiktatás alkalmával mondott imák és beszédek ára is sok helyen még elszámolatlan. Ezeket is szíves emlékezetébe hozzuk mindenknek.

Végül, a kik egy vagy más tekintetbe ígérletet tettek volt, sziveskedjenek ígéréteiket beváltani, hogy így magunkat minden irányban tájékozhatassuk.

A mi jó istenünk indítsa meg a szíveket, hogy mindnyájan késedelem és zúgolódás nélkül hozzák meg áldozataikat az ő oltárára!

Sz.-Udvarhely, 1907 március hó.

Vári Albert
lelkész.

Tanári ünnepély.

Szép és kellemes ünnepe volt a kolozsvári unitárius kollégiumnak. Márkos Albert főgymn. tanár hivatalos beiktatása szolgált alkalmul. Március 23-án délelőtt folyt le az ünnepély hivatalos része a díszteremben a városi közönség, a gymnasiumok képviselői, s a szülők és tanügybarátok jelenlétében. A gymn. dalkara hatalmas és kiválóan szabatos énekei meglepték az idegeneket. Mi már ismerjük Iszlai Márton sikereit. Kozma Ferenc int. f. ü. gondnok nyitotta meg a beiktatás hivatalos részét. Klasszikus szépségű, bölcs és hatásos beszédet tartott, melyben körvonalazta a tanárnak az iskolához és a közönséghez való viszonyát. Márkos Albert székfoglalója: *Non scolae sed vitae* (nem az iskolának, hanem az életnek kell tanítani) nem volt tudományos szakértekezés, mert ő az iskolában a tanár és tanuló viszonyát, s főleg a tanulóét vizsgálta. Bebizonyította, hogy a «rég jó világnak» mennyi hátránya s mily kegyetlen erkölcs volt. Rámutatott a mai humánus szellemre, a mely érvényesül a tanításban is, a nevelésben is. A székfoglalót nagyon igazolta az ifjúság túntető tapsa és a VIII-ik osztály, a mely Bereczki Vilmos szónokuk gyönyörű beszédében és egy értékes emlékekben meghatóan bizonyította be, hogy a tanuló szeretni és méltányolni tudja a tanárt és az embert is. Márkos Albert büszke lehet nyolc évi tanárkodására, mert a kit a latin nyelvért a mai világban annyira megszeretnek és ily kedvesen kitüntetnek, annak másodrendű okmánya a tanári diploma. Nagy Lajos egyházi főjegyző úr, mint az E. K. Tanács képviselője terjedelmes beszédében, az igazgató dr. Gál Kelemen, az intézet nevében jól át gondolt üdvözlésben emelték az ünnepély hangulatát és hatását. Az ünnepélyen jelen volt Major Sándor tanár, mint a tordai gymnasium képviselője.

Este a konviktus helyiségében megvendégelte az ünnepelt a gondnoki és tanári kart. A jó hangulat és a kiválóan barátságos eszmecsere a késő órákig együtt tartotta a vendégeket, kik között Ferencz József püspök úr, Gál Jenő, Kozma Ferenc gondnokok, Gyöngyösy Béla, mint az egyház képviselője vettek részt.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKASSÁG.

Az egylet pénztárába f. év febr. 21-től márc. 23-ig rendes tagsági díjat fizettek: Gothárd Sándor Magyarorszávat 908-ra, Lakó István, Bedő Sándor Segesvár, Nagy Albert Kolozsvár, Léтай László, Gál Ambrus, Csipkés Manó Temesvár, Hegedűs Mihály Prázmár 907-re, Boor Károly Karlopago 905—906-ra, Gothárd József Horgospataka 906—910-re, Kiss Kovács István Kolozsvár 906—907-re, Kanyaró Pál Dunadony, Deák Mózesné Homorodujfalu, id. Daniel Gábor Budapest, Arkosi Béla Selmezbánya 907-re, Bartha Ferenc Verespatak 905-re, Szánthó György, Pap Sámuel, Rafaj Zsigmond Verespatak 907-re, Herman Ilona 906—7-re Petek.

Előfizetői díjat fizettek: Csongvai Géza Kolozsvár 905—906-ra, Nagy József Farkasmező, Szegedi Árpád Budapest 907-re.

A küüllőkőri fiókegylet pénztárába fizettek: Molnár János Adámos 901—904-re, Kovács Róza Dombó 905-re, Útő Lajos 906—907-re, Biró Pál Marosszentbenedek, Unitárius egyházközség Dicsőszentmárton, Gvidó Béla 907-re, Durugy András 906-ra, Gálfalvi István Harangláb, Szabó Albert Szőkefalva 906-ra, Nagy Béla, Nagy Béláné, Bethlenszentmiklós 905—906-ra, Inczei Áron Magyarháros 904-re.

Az udvarhelykőri fiókegylet pénztárába 1907-re fizettek: Tibáld József, Tibáld Józsefné, Deák Mózes, ifj. Benedek András (nagy) és Szabó Dénes Homorodujfalu; Egyházközség, Gál József és Urmösi Jenő Recsenyéd; Egyházközség, Egyed Ferencné, Sándor Apollonia, Urmösi József, Urmösi Józsefné, özv. Dimén Sándorné és Kiss András Homorodszeptpál; Egyházközség, Dombi János, Györfy István és

Kiss József Homorodszeptmárton; Kovács Imre, Gergely Lajos, Vári Elek és Lőrincz Mózes Homorodkcményfalva; Egyházközség, özv. Gergely Mozesné, Kiss Mózes, Sándor Gergely és Sándor Gergelyné Abásfalva; Egyházközség, Ajtai János, Ajtai Jánosné, Barra Lajos, Herman Károlyné, Kriza Sándor, Kriza Sándorné, Péterfi Áron és Péterfi Aronnészül. Tari Irén Homorodalmás; Egyházközség, Demeter Dénes és Demeter Dénesné Karácsonfalva; Mátyás János, Mátyás Jánosné, Szatmári Lajos és Szatmári Lajosné — Sándor Ida — Székelymuzsna; Egyházközség, Sándor Gergely, Kiss Jakab, Kiss Jakabné és Szatmári Miklós Székelyders; Nagy Gyula és Szén Mihály Homorodszeptpéter; Egyházközség, Péter Sándor, Péter Sándorné, Vajda Antal, Csiki Mózes, Barta Ferenc, Bedő József, Máté Lajos, Csoma József és Jakab Ferenc Városfalva; Egyházközség, Urmösi Károly, Urmösi Károlyné és Kiss György Jánosfalva; Egyházközség, Vida Sándor, Sándor Mózes, Balázs András és Imre Ferenc Kénos: Deák Lajos, Barabás András és Váry Albert Székelyudvarhely; Kádár Lajos, Kádár Lajosné és Nagy Sándor Gyepes; Egyházközség, Máté János, Máté Jánosné, Kisgyörgy Sándor, Sándorné, Kisgyörgy Zsuzsa, Kiss Tamás és Székely Zsigmond Vargyas; Imre Zsigmondné — Kiss Anna Kibéd; Egyházközség, Benedek Imréné özv. Bedő József, Bekő Mihály Deák Lajos, Egyed Albert, Pál Ferenc, Pál Ferencné, Máté István. dr. Péterfi Áron, Pollák Ignác, Benel Aurél, Vas Albert, Pál Jánosné és Borbáth Zoltán Oklánd. 1906-ra fizettek: Szabó Mózes Szeptpál; László Károly Szeptmárton; Gergely Mózes Abásfalva; özv. Cseke Pé-

terné és Csoma József Városfalva, Márkos András Jánosfalva; Önképzőkör Vargyas és Sándor Márton Oklánd. 1905-re fizettek: Özv. Cseke Péterné és Csoma József Városfalva; Lőrinczi Béla Székelyudvarhely, Önképzőkör Vargyas.

Jegyzés. Pál Ferenc fiókegyleti pénztáros kéri a tagokat, hogy ezen és a múlt években kiadott kimutatásokból nézzenek utána fizetéseiknek s a hátralékosok küldjék el hátralékaikat hozzá Oklándra.

A márc. 2-án tartott háziestélyen felülfizettek: Csifó Salamonné 4 K, Farkas Antalné 4 K, Fekete Gábor 10 K, dr. Fekete Károly 4 K, dr. Ferencz József 7 K, dr. Ferenczy Géza 25 K, Gál Jenő 8 K, Gyöngyössy Béláné 32 K, Gyulay Árpád 10 K, Gyulay László 5 K, Hadházy Sándor 1 K, Hédervári Lehel 30 K, dr. Hintz György 9 K, br. Kemény Gézáné 20 K, Kovács Ede 10 K, Márkos Albert 1 K, Menyhárt Gyula 2 K, Nagy Gyuláné 5 K, Pozsoni Antal 5 K, Pákei Lajos 4 K, Pétersberger Frigyes 4 K, Székely János 8 K, Weress Sándorné 10 K, Weress Sándor 10 K, dr. br. Wesselényi Ferenc 17 K, Zsakó Istvánné 12 K, dr. Zsakó Andor 5 K, dr. Zsakó István 5 K. Összesen 263 K.

Fogadják a rendező bizottság köszönetét.

A Dávid Ferenc-Egylet házi estélye március 2-án a New-Yorkban méltó volt régi jó híréhez, mert kedélyes és élénk volt. Az unitárius családok sokféle gyásza miatt a népszerűség nem volt egyenlő a korábbi évekével, de az egylet iránti érdeklődés szépen nyilvánult, amint ez a felülfizetők névsorából látszik. Az elszámolása az áprilisban tartandó választmányi gyűlésen fog megtörténni.

Egy levél a szerkesztőhöz! Anyagi helyzetem nem engedi, hogy az «Unitárius Közlöny»-re előfizessék. Itt a határszélen, távol hitrokonaimtól, sokszor rá gondolok hitsorsosaimra, rá gondolok az unitárius hitfelekezetek vasárnapi istentiszteletére, rá gondolok nagyjainkra, de csak rá gondolok! hogy valóban mi történik, nem tudom már 3 évtől fogva, Ha tkts. Szerkesztő úr kegyes lenne az «Unitárius Közlöny» díjmentesen megküldeni, nagy hálával és köszönettel fogadnám. Remélem, hogy lelki szomjamat csillapítani fogja. — Készséggel tettünk eleget ennek a kérésnek s ha másoktól jó hasonló, az elől sem zárkozunk el.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Márc. 15-én. Lélekemelő ünnepélyt rendezett a firtosváraljai ifj. egyesület. Az elragadtatás érzelmeivel emlékezett meg azon dicső hazafiakról, akik 59 év előtt azért éltek, hogy szabad hazában szabaddá tegyenek egy nemzetet. A tisztelet, a hála és nagyrabecsülés érzelmeivel ünnepelte meg érdemes tanítóját, József Jánost, aki 25 éven át volt lankadást nem ismerő, önzetlen tisztaságu vezére az ifj. egyesületnek s hasznos ismeretek terjesztése mellett főképp hazafiúi és vallás-erkölcsi nemes érzéseket oltott az ifjuság romlatlan lelkébe. Az ifj. egyesületek hálás érzelmeinek András Zsigmond egyleti tag adott kifejezést és átadta azokat az emléktárgyakat, melyekkel az ünnepély alkalmából meg-

tisztelni óhajta, egy 100 koronás alapítványt, melyet nevére, iskolai célra pár év előtt tett az egylet, csak halvány kifejezései annak a tiszteletnek és hálának, melyet az egylet érdemes vezére iránt érez. Göncz R. elnök a nyikómenti D. F. f. munkakör nevében, Sándor János elnök a sz. kereszturi körű D. F. f. egylet nevében, Raffaj D. esperes az egyházkör nevében üdvözölték az ünnepeltet. Szépen méltatta költői munkásságát dr. Boros Gy. D. F. egyleti főtitkár. Meleghangu elismerésben részesítették Ember János kir. tanfelügyelő, Ferencz József püspök, kir. tanácsos ur, kinek neve említésére is harsogó éljen kiáltásban tört ki az ünneplő nagy közönség. Baráti sorokban üdvözölték számosan.

Az ünnepelt, aki mit sem sejtett az egész dologról, meghatottan és röviden felelt. Hálás köszönetet mondott az üdvözlőknek, Isten oltalmát s áldását kérte egyházunkra, hazánkra, nemzetünkre. Ezek után az egylet néhány tagja eljátszott egy 3 felvonásos vigjátékot, majd táncra perdült az egész s a reggeli órák vetettek véget.

—s.

Gróf Majláth erdélyi r. kath. püspök ismét körútra készül és pedig Udvarhely vármegyébe. Május hó derekán fog látogatni, tán 20-ától, Zsombor, Oklánd, Karácsonfalva és így tovább. E megye kedvenc terrenuma s bár a jelzett részekben protestáns a lakosság, főleg hitünk követői, alig rövid idő alatt már másodsor keresi fel azokat. A tulsó Homoród alsó felének Karácsonfalva, a plebániái székhelye. Midőn erről hírt adunk, megismételjük a prófétai izenetet: »vigyázzatok ti órállók!«

Tanári értekezleteket fognak tartani az unitárius intézetek tanárai. Az E. K. Tanács már megállapította a szabályzatot s reméljük, hogy az első értekezlet Kolozsvárt a f. tanévben meg lesz, mert sok a megbeszélni való. Örömmel értesülünk, hogy a kereszturni gimn. tanári kar nagy súlyt helyez e tanári értekezletekre.

Vissza! Amerikában a magyar munkásokat soha sem nagyon szerették, kiváltképpen a tótok miatt, a kik nagyon izgágák. — Miután évek óta ezerivel özönlenek oda, most mozgalom indult meg, hogy visszaszállítsák őket. Ezerivel vannak, a kik nem kapnak semmi munkát, a hazulról vitt pénzők elfogyott s nyomorognak és küzködnek az éhenhalással, mert nincs a mivel hazajőjenek. Most már átlátják, hogy jobb volt itthon a száraz kenyér, mint ott a semmi.

Községek hivatalos nevei. A székeljudvarhelyi egyházkörben az illetékes miniszterium által a községek nevei megállapítása ez s így egyházközségeink hivatalos nevezése: Abásfalva, Homorodalmás, Székelyderzs, Gyepes, Karácsonfalva (Homoród előnév törülve), Homoródkeményfalva, Kénos, Lókod, Székelymuzsna, Olánd (Homoród előnév törülve), Recsenyéd,

Homoródszentmárton, Homoródszentpál, Homoródszentpéter, Homoródujfalu, Székelyudvarhely, Homoródjánosfalva, Homoródvárosfalva és Vargyas. A népesebb, nagyobb I. és fiók egyházak körül megemlítjük: Székelymiklósfalva, Székelyzsombor, Székelydália, Székelyszentlászló, Olasztelek, Erdőfüle.

Deréky Gyuláné báró Györffy Róza urnő közelebről két szép urasztali takarót küldött püspökünkhöz, hogy azokat belátása szerint használja fel egyházunkban. A püspök ur egyik urasztali takarót csókfalvi, a másikat egy kehelytakaróval együtt füzesgyarmati egyházközségünknek küldötte el, mint a nemeslelkű bárónő kegyes adományát.

Elhunytak. Özv. *Végh Benjáminné* sz. Fekete Juliánna Tordátfalván 78 éves korában. Nyolc gyermekét nevelte föl 33 évi özvegység alatt. Számos unoka és dédunoka gyászolja. — Özv. *Müller Károlyné* 79 éves korában márc. 24-én Kolozsvárt. Nagy család gyászolja.

Csány Lászlónak szobrot akar állítani Zalaegerszeg város közönsége. Csány nemzeti nagy hőseink egyik dicső alakja. A szabadságharcot végig vívta. Erdélyben a kormányt helyettesítette s az oláhoktól védelmezte a magyarságot. A haza jogai és törvényei védelméért 1849. okt. 10-én főlakasztották. Mi, kik szeretjük hazánkat, magasztaljuk föl emlékét. Adakozzunk emlékére s azt küldjük Borbély György tanárhoz Zalaegerszegre.

Az Unitárius Füzetek 5-ik számát fogjuk jövő számunk mellett *ingyen* megküldeni olvasóinknak. Ferenc József püspök úr fordítása. Érdekes és tanulságos fejtegetés.

Szerkesztői üzenetek. *Gr. M. K-r.* Arra a kérdésre, hogy miért késik a Cs. S. lelkész úr beszédei ismertetése, felelünk: valamint a háboruhoz három dolog szükséges: pénz, pénz és pénz, úgy a könyvek ismertetéséhez is három: könyv, könyv és könyv. Mint-hogy szerkesztőségünkhez a kiadó még ez ideig nem küldötte be, meg kellett maradnunk jó régen közölt hírünkkel, melyről a szerző útján értesültünk volt. *Homoródvölgyi.* Érdekes tudósítását a jövő számban egész terjedelmében adjuk.